

CELOŠTÁTNE KOLO OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY (2021)

kategória A

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Test

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1

Jazykové rodiny

...

- Izolované jazyky

Izolovaný jazyk je „osamotený“, t. j. taký jazyk, ktorý nepatrí k žiadnej jazykovej rodine. Najlepším príkladom takého jazyka je baskičtina, ktorá sa používa v Španielsku a Francúzsku. Aj napriek tomu, že je obklopená indoeurópskymi jazykmi, veľmi sa od nich odlišuje. Jazykovedci porovnávali baskičtinu s inými jazykmi, ktoré sa používajú v Európe, na Kaukaze, dokonca v Amerike, ale ich príbuznosť nebola dokázaná.

- Pidžiny a kreolské jazyky

Pidžiny sú zjednodušené jazyky, ktoré slúžia na komunikáciu medzi dvoma alebo viacerými skupinami, ktoré nemajú spoločný jazyk. Pidžin nevzniká priamo z jedného konkrétneho jazyka, ale je väčšinou vytvorený z komponentov niekoľkých jazykov. Ak sa deti začnú učiť takúto zjednodušenú formu jazyka ako rodný jazyk, pidžin sa stáva plnohodnotným a stabilným jazykom, ktorý sa nazýva kreolčina.

Väčšina pidžinov a kreolských jazykov, ktorými sa dnes hovorí, je výsledkom []. Ich základ tvorí zväčša angličtina, francúzština alebo portugalčina. Jedným z najrozšírenejších kreolských jazykov je Tok Pisin, oficiálny jazyk Papuy-Novej Guiney. Je založený na angličtine, ale má odlišnú gramatiku a jeho slovná zásoba obsahuje slová prevzaté z nemčiny, malajčiny, portugalčiny a niekoľkých miestnych jazykov.

Zdroj: https://lingvo.info/sk/babylon/language_families skrátené, upravené, stiahnuté 4. 3. 2020

1. Ktoré slovo patrí na zakryté miesto v ukážke 1?

- A. izolácie.
- B. konverzie.
- C. kolonizácie.
- D. internacionalizácie.

2. Ktoré tvrdenie o baskickom jazyku je nepravdepodobné?

- A. Jeho korene siahajú do obdobia pred indoeurópskeho osídlenia Európy.
- B. Napriek romanizácii krajiny v dobe Starovekého Ríma si udržal osobitý ráz.
- C. Vzniklo o ňom viacero nevedeckých teórií.
- D. Na rozdiel od iných jazykov nemá nárečia.

3. Komparatívna lingvistika úzko súvisí najmä

- A. so štylistikou.
- B. s pravopisom.
- C. s etymológiou.
- D. s frazeológiou.

4. V ktorom prípade ide na základe ukážky 1 o príklad pidžinu?
- A. jazyk spoločensky izolovanej vrstvy, napr. tulákov
 - B. jazyk baskických moreplavcov a islandských veľrybárov
 - C. jazyk susediacich národov so vzájomnými výpožičkami slov
 - D. jazyk zmenený vplyvom iného materinského jazyka jedného z rodičov
5. Nositelia a nositeľky kreolských jazykov sú
- A. kreolci a kreoly.
 - B. kreoli a kreolky.
 - C. kreolčania a kreolčanky.
 - D. kreolania a kreolkyně.
6. V ktorom vetnom sklade je formálnym vyjadrením vzťahu medzi jeho členmi väzba?
- A. medzi dvoma alebo viacerými
 - B. deti sa začnú učiť
 - C. je založený na angličtine
 - D. izolovaný jazyk
7. Vypíšte z druhého odseku ukážky 1 trpné prídastie.
8. Ktorý slohový postup sa uplatnil v texte ukážky 1?
9. V ktorej možnosti sú správne priradené jazyky do jazykovej skupiny?
- A. dánčina – baltská, hebrejčina – indoárijská, macedónčina – románska, rumunčina – slovanská
 - B. dánčina – germánska, hebrejčina – semitská, macedónčina – slovanská, rumunčina – románska
 - C. dánčina – baltská, hebrejčina – románska, macedónčina – indoárijská, rumunčina – slovanská
 - D. dánčina – indoárijská, hebrejčina – semitská, macedónčina – slovanská, rumunčina – germánska
10. Ktorým vetným členom je zvýraznené slovo v nasledujúcej vete?
*Je obklopená indoeurópskymi **jazykmi**.*
11. Označte možnosť so správnym dôvodom, prečo sa vo zvýraznenej časti líši posledný fonetický zápis od predošlých troch.
- napriek [napr^ěek] miestnych [m^ěestnix] slúžia [slúž^ěia] komunikáciu [komunikáci^u]
- A. Ide tu o fonetický zápis samohláskovej skupiny, nie dvojhlásky.
 - B. Dvojhlásky *iu* má inú výslovnosť i-ového segmentu ako ostatné dvojhlásky.
 - C. Posledný zápis je chybný, všetky fonetické zápisy by mali byť rovnaké.
 - D. Dvojhlásky *ia* a *ie* sú domáceho pôvodu, dvojhlásky *iu* cudzieho.
12. Doplňte do nasledujúcej vety správny tvar pomenovania krajiny, ktorá podľa ukážky 1 používa ako oficiálny jazyk Tok Pisin.
- Jazyk Tok Pisin sa používa ako oficiálny jazyk v _____.*

Ukážka 2

Ján Stacho – Študenti

Slnko so skrvaveným čelom
sa zahryzlo do zeme.

Zo spoločného hrobu,
šmátrajúc po studených hlavičkách,
za štrkotu kostí
vyťahujeme
zápalky.
Kto ich toľko napchal
do toho užučkého priestoru?

Tromi prstami
– pevne ako život v nás –
držíme tieto
tajuplné veci.
Škráme nimi o drsnú plochu
a spútané plamene
sa objímu s voľnosťou.

Kto ich zakľal?
A kto do našich hlavičiek,
do našich hláv
zakľal plamene?

Mŕtvolne fialové jazyky
syčiaceho plynu
pod vodou,
postavenou na kávu,
rozprávajú
jazykom živých
zo spoločných hrobov.

Sedíme nad knihami,
vkladáme späť
mŕtve zápalky,
ktoré v plameňoch
dýchajú svoju voľnosť.

A čo zviazaný oheň
v našich hlavách?
Bude mať čas
objať sa s voľnosťou
v žeravom chvoste medziplanetárnych rakiet,
v nadšených očiach,
v stisnutí vďačných rúk,
v myšlienke rodiacej nový svet,
alebo ho v nás,
ešte živých,
umlčia
v narýchlo vyhrabaných škatuľkách?

Listujeme v knihách,
hlavami škráme o drsné plochy strán

a začíname rozumieť
výstražnej reči živých
zo spoločných hrobov.

Zdroj: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/488/Stacho_Prve-basne/3, stiahnuté 1. 3. 2020

13. Ktorý kontrast v básni *Študenti* Ján Stacho nevyužil?
- A. individualita – kolektívnosť
 - B. život – smrť
 - C. spútanosť – voľnosť
 - D. ideály – realita
14. V ktorej možnosti sa nachádza kľúčové slovo básne *Študenti*?
- A. hlavička
 - B. hrob
 - C. jazyk
 - D. plameň
15. Z hľadiska teórie literatúry predstavuje prvé dvojveršie básne *Študenti*
- A. metonymiu.
 - B. alegóriu.
 - C. metaforu.
 - D. epiteton.
16. Prvky ktorého básnického smeru obsahuje báseň *Študenti*?
- A. symbolizmu
 - B. vitalizmu
 - C. schematizmu
 - D. nadrealizmu
17. Vypíšte z básne *Študenti* verš, v ktorom sa uplatnila zvukomalioba.
18. K čomu prirovnáva Stacho študentov?
19. Do ktorého druhu lyriky patrí báseň *Študenti*?
20. Ktorý druh veršového systému/verša využil autor v básni *Študenti*?

Ukážka 3

Peter Høeg – Deti chovateľov slonov

My sme povest' ostrova ešte vylepšili. Najprv sme zabezpečili fotky veľryby, ktorá raz zabľúdila do našich vôd a potom uhynula na pláži v Randers Fjorde. Ďalej sme zohnali fotky, ktoré urobil Hans pred siedmimi rokmi, keď bola treskúca zima a finøskí záchranári spolu s lesníkmi a ochranármi museli odchytiť ľadového medveďa, čo sa sem doplavil na kráhu zo Špicbergov. Keď sme Dorade predložili všetky zábery, pochopila našu víziu a priniesla video o svojom mazonskom papagájovi, ktorý raz vyletel z kletky a usadil sa na streche turistického zväzu. Za ním viala dánska zástava. Vystrihli sme poslednú sekvenciu, na ktorej papagája torpédoval a vypľaval jastrab, z filmu sme dali urobiť farebné fotky a vyrobili sme brožúrku, kde sa síce priamo nepísalo, že Finø je škandinávsky Nový Zéland, polárna klíma a tropický raj v jednom, ale obrázky hovorili za seba. Navyše Tilte z oblastného múzea vypožičala národný kroj, **ktorý** nastrihla, aby sa **doň** zmestil Hans. Potom sme **ho** nafotili v pumpkách a dlhých pančuchách, v topánkach so striebornými sponami, s vlasmi **planúcimi** vo vetre, a pod fotografiu sme pripísali: Obyvateľ ostrova na ceste do kostola v tradičnom odeve, ktorý sa dodnes bežne nosí.

21. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 3?
- A. Na ostrove Finø nosili ľudia kroj.
 - B. V brožúre o ostrove Finø bola fotka mŕtvej veľryby.
 - C. Na ostrove Finø žilo veľa dravcov.
 - D. V brožúre o ostrove Finø boli retušované fotografie.
22. Ktoré tvrdenie vyplýva z ukážky 3?
- A. Na reklame ostrova Finø spolupracovali traja ľudia.
 - B. Vzhľadom na zlé renomé potreboval ostrov Finø reklamu.
 - C. Brožúra o ostrove mala zatráktívniť cestovný ruch na Finø.
 - D. V brožúre o ostrove boli obrázky fauny i flóry na Finø.
23. V ktorej možnosti sa nenachádza správne označenie pre brožúru z ukážky 3?
- A. turistický sprievodca
 - B. informačný bedeker
 - C. vlastivedný zborník
 - D. propagačný materiál
24. Ktoré zo zvýraznených slov z ukážky 3 má funkciu zhustiť jej text?
- A. *planúcimi*
 - B. *ktorý*
 - C. *doň*
 - D. *ho*
25. Doplňte správne chýbajúce hlásky v slovách z ukážky 3.
siedm_mi, kr_he, _mazonskom, vyp_tval

Autori: PhDr. Katarína Hincová, PhD., Mgr. Alžbeta Palacková

Recenzovala: Mgr. Naďa Mihaľáková

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2021